

UNA BELLESA SENSE ESPERANÇA

JOAN TODÓ

S uposo que no és cap secret que el món s'acaba. Probablement ja se sabia l'any 1999, quan va aparèixer en francès *Angels menors*, d'Antoine Volodine: en aquell moment era un neguit insinuat per la proximitat d'un nou mil·lenni, però també pel final de la història que s'havia decretat en esfondrar-se el món soviètic. En aquell món de capitalisme triomfal, globalitzat, fins i tot es podia entendre que el «post-exotisme» postulat per l'escriptor era, en un cert sentit, la literatura possible en un món sense alternativa i, per tant, sense alteritat. O potser, com diu un dels personatges d'*Angels menors*, la forma que adopta la bellesa quan no té esperança.

El llibre el componen 49 textos anomenats «narrats». Tots ells se situen en un món que ha deixat enrere el comunisme i en què, una mica per accident, les pràctiques «mafioses» del capitalisme han estat restaurades per un personatge, Will Scheidmann, una mena d'*odradek* que havia estat creat específicament per a tot el contrari. Quan les ancianes que el van crear decideixin executar-lo, els «narrats» seran els petits relats que el presoner els explicarà i que li allargaran la vida, com a Xahrazad li allarguen la vida els relats que li explica a Xahriyar durant mil i una nits. Només que els «narrats» no són ben bé relats, ni tenen exactament aquell encís dels contes orientals; són més aviat suggeriments de narració, escenes i situacions que descriuen un moment d'espera, d'*impasse*, de transició, a partir del qual, com en el tràiler d'una pel·lícula, imaginar una novel·la possible.

Volodine descriu els narrats així: «instantànies novel·lesques que fixen una situació, emocions, un conflicte vibrant entre memòria i realitat, entre imaginació i record». També en dirà «impromptus» o «narrats amb desdenllaços estranys» (amb aquest mot tradueix Josep Alemany els «inaboutissements», els no acabaments de l'original); però quan a Will Scheidmann, el principal responsable dels narrats, comenci a caure-li la pell a llenques i les ancianes intentin llegir-hi, buscant-hi aquella incitació a recordar els seus éssers estimats, descobrirem que potser el que són més que res és un procés de participació entre narrador i oient, o entre escriptor i lector. Si *Angels menors* és una novel·la, és una novel·la per fer, que resta en mans del lector.

Tant és així que el lector pot triar la seva aventura, agafant diversos itineraris: vora l'ordre lineal n'hi

ha un de simètric, com un mandala, que comença pel principi i el final i acaba pel narrat del mig. La fragmentarietat, però, crea un relat fractal, on cada part és el tot, de tal manera que es pot començar i acabar per qualsevol banda. A tal efecte, se li entregaran materials ben diversos, generalment propers a la fantasia i la ciència-ficció; com, per exemple, un personatge que apareix en diversos narrats, Khrili Gompo, una mena de viatger que fa expedicions oníriques, en el temps d'una apnea, sota una disfressa de captaire. O com Varvalia Lodenko, la ideòloga que treu el cap en diversos narrats escampant l'evangeli comunista o directament exterminant físicament els nou-rics que han sorgit amb la restauració del capitalisme.

A banda de la ciència-ficció, el llibre té una relació paròdica amb la novel·la d'aventures. Un narrat, per exemple, pot descriure expedicions arriscades, travessies penoses, amb escassos supervivents, que acaben descobrint, al final, un senyor que renta el cotxe. Hi ha una ironia subtil que recorre el llibre: en la seva primera missió, Gompo l'únic que veu és una dona passejant el gos. Per contra, en ocasions tenen lloc deformacions corporals que ens situen ben a prop de l'univers de Roland Topor: cossos que, rebotits en un tren (que possiblement els du cap a un camp de concentració), es fonen com mantega. I és que, com pot ser evident pel que hem anat explicant, rere tots els narrats batega l'espectre del segle XX: el règim comunista, els diversos feixismes, les massacres totalitàries.

Quan el llibre va aparèixer el 1999, faltava un any per a la fi d'aquell segle, però ja n'havia passat un des que el 1998 es produís l'esclat de popularitat de Michel Houellebecq. En aquell mateix món on la història semblava que s'havia acabat, Houellebecq creava estructures novel·lesques on incrustar les seves reflexions moralistes amb una ganyota fastigüjada. Volodine, mentrestant, es dedicava a explorar quin futur podia tenir la imaginació, quines formes estranyes podia adoptar la bellesa havent prescindit de l'esperança. ■

ANTOINE VOLODINE, *Angels menors*, trad. de Josep Alemany. Barcelona: La Segona Perifèria, 2023, 216 p., 18,90 €